

Boris Pahor zbuja že od svoje prve knjige dalje, zlasti pa od Vile ob jezeru in Mesta v zalivu, pozornost naše beroče javnosti, z Vilo ob jezeru se je tudi uvrstil med lanske nagrajence Društva slovenskih književnikov. Bivanje v velikem obmorskem mestu, kjer je stik z evropskimi kulturami in idejnimi tokovi neposrednejši, zlasti pa s skušnjami bogato osebno življenje, ki je šlo skozi vojsko, ilegalo, taborišča in okrevališča, sta pisatelju omogočila nov, sodoben način pisanja in širše poglede na svet in življenje. Zato smo z zanimanjem pričakovali tudi izida njegove že dalj časa napovedovane afriške kronike *Nomadi brez oaze*, ki je v domiselni in okusni opremi Jakice Accetto — ovitek v sinje rjavkasti barvi kaže v vetru nagubano puščavo — izšla v začetku tega leta pri mladi, a podjetni koprski založbi Lipa¹.

To pot nas je avtor, ki so mu nekateri brez razumevanja očitali iskano eksotičnost že ob gornjeitalijanski alpski pokrajini v Vili ob jezeru, popeljal v pravi orient, v nekdanjo italijansko kolonijo Libijo. Delo zajema dogodke v tej pokrajini nekako od aprila 1940 do februarja 1941, torej prve boje italijanske vojske z Angleži, ki pa so že potekali v znamenju umikov in najavljali njeno razsulo v septembru 1943. Tam v severni Afriki je fašistična Italija hotela obdržati in ubraniti svoje kolonialne posesti, preko njih pa tudi svoj politični sistem. Kot njeni vojaki so bili tja poslani tudi mnogi primorski Slovenci in istrski Hrvati pa seveda tisoči Italijanov, cesarskih in črno-srajčnikov, večinoma revnih in nepismenih ljudi z juga, ki so postali žrtve fašističnih obljub. Pisatelj obravnava to pisano gmoto ljudi kot *človeški kolektiv*, ki mora prenašati tegobe afriške vročine, puščavskega vetra in peska, nadležnega mrčesa po šotorih, enolične hrane brez sočivja, filtrirane morske vode pa še gnjavljenje sadističnih častnikov, utrujajoče vaje in pohode, premikanje s postojanke na postojanko, boje v sovražnem obroču na fronti in nočna bombardiranja v zaledju. To so nomadi brez oaze, *ljudje brez doma in sreče*, ki si žele mirnega, delovnega življenja in sovražijo vojsko, zlasti takšno nesmiselno na tujih tleh, ter se prav zato vedno bolj prebujajo iz poslušne črede v samozavestne in kritične ljudi. Nomadi brez oaze pa so tudi domačini Arabci, ki žive zlasti izven obalnih mest svoje preprosto naravno življenje sovražno ločeno od pohlepkih tujcev, ker so jim le-ti s pretvezo, da jim bodo, preprostim in zaostalim, prinesli civilizacijo, vzeli zemljo in svobodo.

Mali kolektiv v tem velikem tvori skupina *slovenskih in hrvaških* vojakov: tržaški Slovenec intelektualc Pertot; pastir z Nanosa, skoraj nepismeni, a naravno bistri in srčno dobri Mamilovič-Mali; istrski kmet silak, nekaj drugi Veli Joža Fabič in drugi. Čeprav žive z italijanskimi vojaki kot dobri tovariši, se največ družijo med seboj, si po svojih močeh lajšajo tegobe vojaškega življenja, obujajo spomine na rodno zemljo od Trente in Krna do Trsta in Istre ter se pod Pertotovim vodstvom ob podoživljanju fašističnih nasilij nad našim življenjem polagoma tudi narodnostno osveščajo. Duhovni svet zase v tem malem kolektivu pa je *Bojan Pertot*. Kot izobraženec še bolj jasno in ostro dojema nečloveški in zločinski značaj fašizma, kolonializma in militarizma. V svojem pristnem in širokem humanizmu objema vse ljudi dobre volje, ne glede na njihovo narodnost, torej tudi poštene Italijane, posebej pa na vsakem koraku ugotavlja sorodne poteze med libijsko in tržaško obalo ter občuti sorodstvene vezi med Arabci in primorskimi Slovenci, ki jih oboje hoče zaslužniti italijanski fašizem. Kot bivši gojenec malega semenišča, ki je za Pertota znamenje grenke in utesnjene mladosti, doživlja še svojo osebno problematiko: postopoma se oprasča občutka telesne manjvrednosti in umišljene etične krivde ter zavzema do življenja neposrednejši, pogumnejši in vedrejši odnos; filozofska vsebina religij, ki so mu zdaj po vrednosti enake, ga ne zanima več, važna mu je le njih praktična življenjska etika, kolikor jo žive njih izpovedovalci.

Kot liki so v delu nekoliko bolj osvetljeni le Pertotovi primorski in istrski prijatelji, druge osebe se, komaj nakazane, medlo izgublajo v množici. Osrednja oseba pa je pravzaprav Pertot, ki tudi edini nastopa do konca knjige,

pri tem pa več razmišlja kot dela, in sicer prečesto o svoji osebni problematiki. Kot vojak ima srečo, da odide od svoje edinice opravljat vojno maturo in je kasneje kot bolnik odpuščen iz vojske, tako da neposredno z boji sploh nima opraviti. In vendar bi bilo trpljenje naših ljudi v Libiji še bolj nazorno prikazano, če bi pisatelj vključil v tekst tudi same boje in spremljal usodo Pertotovih prijateljev na fronti, vsaj simpatičnega Malega. Saj tudi Prežih v Doberdobo po Amunovem prebegu iz avstrijske vojske na zavezniško stran nadaljuje roman z drugimi junaki brez njega. Tudi Pahorjevo delo bi s podobnim tehničnim prijemom pridobilo nekaj epske dinamike, hkrati pa tudi notranje objektivnosti, tako je pa le *preveč refleksivno in avtobiografsko*. Bojan Pertot in Boris Pahor namreč nista istovetna le v začetnicah svojih imen in priimkov, ampak tudi v zgodbi o samotni in grenki mladosti ter v podrobno analiziranem duševnem razvoju in miselnem preobratu nekdanjega semeniščnika. Zaradi navedenih napak, pomanjkanja pravega epskega dejanja ter preveč razrasle refleksivnosti in subjektivnosti, utegnejo biti Nomadi brez oaze za povprečnega bralca utrudljivo ali celo dolgočasno literarno delo.

Za tistega, ki zna prodirati globlje v umetnino in ume odkrivati v njej tudi manj otipljive finese, pa bo tudi najnovejša Pahorjeva knjiga duhovni užitek, čeprav morda v tem ali onem z avtorjem ne bo soglašal. Njen nesporni idejni pomen smo že poudarili: pisatelj je v njej glasnik radostnega in polnega življenja, svobodne in plemenite človečnosti ter enakopravnosti narodov, ki ne smejo več biti žrtve fašizma in kolonializma, torej glasnik temeljnih vrednot našega časa. Tematika s prizoriščem je za naše tradicionalne pojme res da eksotično nenavadna, a zato prav nič sentimentalna ali fantastična, pač pa pri vsej južnjaški barvitosti vseskozi življenjsko stvarna in nevsiljivo aktualna. Posebej pa velja opozoriti na tri odlike Pahorjevega pisanja, glede katerih je pisatelj ostal že od prejšnjih svojih del naravnost *mojstrski*, na njegove *opise, psihologijo in slog*.

Naravo in pokrajino dojema neposredno, živo in intimno, skuša dognati njuno vsakokratno bistvo, specifično dušo stvari in predmetov, a hkrati spremlja njih spreminjanje iz trenutka v trenutek. Takšni so njegovi opisi libijske puščave in hribovitih delov dežele, brezkončnih asfaltnih cest, revnih arabskih naselij, osamelih vodnjakov s kamelami in modernih obrežnih mest, jutranjega prebujanja življenja, ždeče opoldanske pripeke in krvavih sončnih zahodov, divjanja puščavskega vetra, klitja trave po oazah in besnenja morskikh valov. Kako čudovito doživlja Pahor n. pr. libijsko mesto, za katero se spričo njegove beline zdi, kakor da se vsako jutro znova rojeva: »Bele stavbe so bile uvrščene kakor nedolžni predmeti, ki bi jih rodila noč in bi čakali od prvih pešcev potrdilo, da smejo ostati tam« (274). Ali pa tamkajšnjo podeželsko pokrajino ob tihih in prosojnih mesečnih nočeh: »Modrikasti soj na puščavski ravnini, na belih kockah, na njihovem dvorišču. Ko da je na predmetih na milijarde sinjih čebelic« (348).

Od takšnih pastelno mehkih pokrajinskih impresij pisatelj prehaja k prikazovanju *celotne atmosfere* določenega okolja in *množične psihoze* ob določenih situacijah. Neverjetno nazorno in sugestivno zna pričarati pred bralca, postavim, puščavski veter ghibli, ki vzdiga drobni pesek, ga nevidno siplje človeku v hrano in mu rumenkasto zastira pogled. Imenitno ume prikazati ubogo vojaško rajo pri kopanju na morskem bregu, tako da z njo vred prav telesno občutimo slast osvežujoče in valujoče vode. Mojstrski so tudi prizori z nočnimi bombardiranjmi Bengazija, ko pisatelj spremlja vse živčne reflekse med življenjem in smrtjo nihajočih neznatnih človeških mravelj, nagnetenih po temnih zakloniščih. Ali pa zaključna poglavja, ko vojaki ranjenci in bolniki, med njimi tudi grozo zbujujoč bebec, v lazaretu z mučno negotovostjo pričakujejo rešilne ladje, s katero se nato v najhujšem, več dni trajajočem viharju vračajo domov.

Mislím, da so Pahorju uspele tudi rasno tipološke oznake Italijanov, Slovanov in Arabcev. Kako simpatični so n. pr. njegovi gibčni arabski dečki in starci v belih barakanih, ki se preživljajo z drobno prodajo sadja tujim vojakom, a so v občevanju z njimi nezaupljivi in samozavestni ter pri vsej svoji preproščini in revščini naravno bistri. Potem imamo med nastopajočimi osebami celo lestvico karakternih različkov od zagriženih, priganjaških in

sadističnih častnikov preko pomilovanje zbujajočih južnjaških črnosrajčnikov in lahkoživih ter rejenih intendantov do množice prostakov, ki so do grla siti vojaščine in vojske v Afriki in se v njih vse bolj budita človeško dostojanstvo in moška upornost.

Včasih pisatelji obširnejšo psihološko analizo zamenja s kratkimi, na videz komaj opaznimi, a zato tembolj sugestivnimi, na finem opažanju slo- nečimi ugotovitvami. Za primer dve mesti, ki govorita o življenju ranjencev v bengazijskem lazaretu: »Potem je tudi ona (ena izmed bolniških sester) odšla. A čez hip se je vrnila z belim kruhom in ga razdelila skupinicam zdolž zida. In tako beli so bili tisti kosi kruha, da so bili skoraj neresnični na sivem in žalostnem dvorišču« (373). Kako čudovit barvni in psihološki kontrast! »Zdaj so preveč hrupni (rekonvalescenti z igralnimi kartami), si je rekel Bojan Pertot. Res, da tukaj ni resnih bolnikov, ne tukaj ne v sosedni sobi, a v drugi tam doli leži zogleneli letalec. Lahko bi bili manj roboti. Davi je nuna vzdignila belo rutico z njegovega obraza in tam, kjer bi morale biti oči, sta bili dve rdeči jezerci. Lahko bi bili bolj obzirni« (358). V teh nekaj bežnih stavkov je pisatelj plastično strnil vso življenjsko tragedijo mladega človeka.

Pahorjeva *pisateljska tehnika*, o kateri smo nekaj kritičnih besed že zapisali, je v bistvu precēj preprosta. Gre za sintetično razvrščena in prikazana doživetja iz Libije v omenjenem razdobju, toda bolj za psihološka in idejna razglabljanja kot za razgibane epske dogodke. Med pripovednim tekstom in hkrati tudi namesto njega imamo tu pa tam v kurzivi odlomke iz pisateljevega taktatnega dnevnika in nekatera (najbrž tudi fiktivna) pisma svojevc in znancev. Pokrajinski opis, dušeslovna oznaka, notranji monolog poleg dialoga in v manjši meri zgodba so glavne oblike pisateljevega ustvarjanja. Notranji monolog, pa tudi dialog skoraj redno uporablja za razmišljanje in razpravljanje in prav v teh partijah je pogosto intelektualističen, subjektiven in razvlečen. Če bi bilo v delu več epskega dejanja in manj refleksije in če bi v njem ob Pertotu bolj stopili v ospredje njegovi vojni tovariši, bi mu bilo le v prid. Slovenci bi dobili s njim nov kolektivni vojni roman, ne pa avtobiografskih zapiskov o vojni. Po Nomadih brez oaze bi človek sodil, da je Pahor pred- vsem psiholog in poet prefinjenih potez in da je njegova umetniška narava prešibka za ustvarjanje masivnih epskih konstrukcij. Vendar je zlasti z Mestom v zalivu, ki je doslej njegovo najboljše delo, dokazal, da zna ustvar- jati tudi z *večjo epsko dinamiko in kompozicijsko strnjenoostjo*. Usoda Rudija Lebana, ki je v službi narodnoosvobodilnega gibanja, torej objektivnega zgo- dovinskega dogajanja, nas tudi spričo njegovih zunanjih akcij vznemirja od njegovega pobega z vlaka pri Miramaru pa do vtihotapljenja v Trst. Naj je moderni psihološki roman z refleksijo in podzavestnim v junaku še tako raz- rahljal lastno epsko zgodbo in jedrovito zgradbo, docela preko njiju nikdar ne bo mogel iti, če bo hotel obdržati oznako romana.

Spet odličen pa je Pahorjev *umetniški slog*. Tako občutljiv in prodoren psiholog, kakor je naš pisatelj, igraje odkriva čudovite pojmovne asociacije med stvarmi. Od tod presenetljiva novost, ustreznost in učinkovitost njegovih metafor in komparacij, ki so zdaj prefinjeno lirske, zdaj drastično realistične: vlačugarska vročina, kamnito satje mestnih hiš, obraz ošiljen kakor pri kobilici, sonce je bilo kakor plameneča utež na čeladi, bolhe frčijo ven kakor mast iz razbeljene ponve, njegove oči so boljščale v ozki kabini kakor oči velike sipe, dva hriba s senožetmi, gladka kakor svileni boki rejenih konj, in zapeli so petelini in njihovi klici so bili ostre konice palmovih listov. V zaključnih poglavjih, ki prikazujejo nočno bombardiranje libijskih mest in grozotno psihozo ljudi po zakloniščih, beremo n. pr. tole dušeslovno in slogovno imenitno mesto: »A slišati je bilo samo veliki top, ki je oddal svoj cmokasti čof, ko da ima puding v cevi namesto granate. Letala ni bilo slišati. Ali je vrglo, ko so zaletavo regljale strojnice? Potem je tudi top v daljavi umolknil in roka ni mogla več premagati notranje napetosti ter je počasi odsunila vrata. Tedaj je mesečina prikukala skozi režo kakor drobna srebrna miška« (350). Ali je moč s pisano besedo bolj sugestivno pričarati situacijo, ko v surovi in brezobzirni vojni čas posveti trpečim ljudem trenutke spokojne varnosti? S tolikšno *psihološko in estetsko kulturo* pisani Pahorjevi stavki izhajajo v tesni logični povezanosti drug iz drugega, njihov ritem rad valovi

v anaforah, anadiplozah in polisindetonih in je zato neredko nekam lirsko slovesno privzdignjen.

V zvezi z obravnavano vojaško in vojno tematiko pisatelj pogosto, zlasti v dialogih, uporablja *realističen pogovorni jezik*. Vanj vpleta značilnosti domačega tržaškega narečja (vsako toliko, mrvo-malo, borjač itd.), barva ga pa tudi z istrsko hrvaškimi izrazi oziroma celimi italijanskimi stavki. V ta naravni pogovorni jezik pri Pahorju sodijo tudi eliptični, včasih telegrafsko kratki stavki, označuje ga pa poleg tega svojevrstna sintaksa, da stavke začenja z raznimi naslonkami, zlasti pomožnim glagolom. Vendar se mi nekateri primeri te vrste zde nekoliko nepričljivi in si jih ne morem razlagati drugače kakor kot nezaveden vpliv italijanske skladnje. Vzemimo tegale: »Druga spremna baterija?« je vprašal ob vhodu. »Je ta! Je ta!« so vzklikali glasovi v notranjosti (9). V nekaterih prizorih, ko prikazuje golega človeka vojnega časa brez civilizacijske prevleke, uporablja tudi vrsto vulgarnih domačih in izposojenih besed (šlampaste obleke, kozlati, pleše valcer, truga, sprešan, drenj itd.).

V knjigi je, žal, tudi vrsta hujših *jezikovnih napak*, izmed katerih jih je nekaj brez dvoma spet pripisati na rovaš italijanščine. V zvezi »tudi zdaj, ko je on nov tukaj...« (18) mora pridevnik za kazalnim zaimkom dobiti seveda določno obliko, torej »tisti novi«. V stavku »En vojak pa je bil tak osel...« (20) števniki »en« pač ne bi smel nadomeščati nedoločnega zaimka, čeprav gre za realistični pogovorni jezik. Med »družabnim« in »družbenim« je pojmovna razlika, zato beseda ni pravilno rabljena v zvezi: »Ampak to velja tebi kot človeku. Kot družabnemu bitju pa ti to ne zadostuje« (39). V stavkih »Potem ima prav Fabić, če reče, da nisi fant« (48) ali »O vojski nekaj rečejo, je vznevoljen rekel« (206) imata kurzivno tiskana glagola nedvomno nedovršni pomen, zato je prav le: »če pravi«, »o vojski nekaj govore«. Orodnik »s koščeni prsi« (55) bi se moral glasiti »s prsmi«. Ohlapnost v izražanju razodeva stavek: »A to, da se prehladiš, niso krive bolhe« (89), saj je jasno, da bi bilo treba zapisati: »A tega... niso krive bolhe«. V zvezi »ob odhodu so se nepričakovano zavedli, da jim ni lahko oditi« (116) bi opisni deležnik »zavedeli« nápak zapisal tudi kdo drug, ki mu je bilo dano redno obiskovati slovenske šole. Toda napake so samo v prvi četrtini knjige, medtem ko je njen večji del jezikovno docela v redu. V tem pogledu pomenijo Nomadi brez oaze napredek, kajti Mesto v zalivu je imelo neprimerno hujše jezikovne trdote, n. pr.: »Vem, ne da bi mi nihče povedal« (str. 74) ali pa: »Medtem ko če bi bilo tudi nam prirojeno!« (kot prosti stavek, na str. 241). Boris Pahor je tudi glede jezika moral iti skozi trdo šolo samega življenja in treba ga je le občudovati, kako se je, tako rekoč samouk, povzpел do tolikšnega jezikovnega znanja. Tudi pravopis ločil je v afriški kroniki v redu in tiskarski škrt si ni privoščil nobene muhavosti, medtem ko je imel roman o Trstu še precej teh in onih napak.

Če svoja izvajanja ob najnovejšem Pahorjevem delu strnemo, bomo rekli tole: premalo je fabulativno, epsko razgibano in preveč se ukvarja z avtorjevo osebno problematiko, tudi v jezikovnem pogledu še ne zadovoljuje docela. Ob teh pomanjkljivostih pa je treba poudariti tudi številne vrline, zlasti čudovite pokrajinske impresije iz nam doslej domala neznane Libije, najrahljeje premike človeške zavesti spremljajočo in do bistva pojavov segajočo psihologijo ter temu ustrezen slog, sugestiven v metaforičnih asociacijah. Poudariti je treba tudi tematiko knjige, ki je specifično slovenska ali primorsko slovenska in široko evropska ter svetovljanska hkrati, tematiko, kakršne se vedno loteva Tržačan Pahor, in človečansko, napredno idejnost dela, ki prepričuje in privlačuje z življenjsko neposrednostjo in umetniško obliko, ne pa morda s teoremi in parolami, imputiranimi v izmišljen literarni tekst. Če Nomade brez oaze primerjamo s prejšnjimi avtorjevimi deli, so umetniško prav zaradi ohlapnejše kompozicije in prevelike subjektivnosti sicer šibkejši od Mesta v zalivu, ki je doslej, razen v jezikovnem pogledu, Pahorjev najmočnejši tekst, vendar tudi sami nesporno izpričujejo, da je pisatelj umetniška osebnost, ki spada med najpomembnejše zastopnike povojne leposlovne proze pri nas, ob Cirila Kosmača, Ivana Potrča in Alojza Rebulu. Ker vem, da mu *avtokritičnost ni tuja*, se gotovo zaveda tudi šibkih strani svoje afriške

kronike, ki jih bo skušal v prihodnje, seveda v skladu s svojo umetniško naravo, popraviti in nam tako, morda po nekoliko daljšem časovnem presledku in mirnejšem zorenju, dati tekst, ki bo vsaj tako popoln kot roman o njemu in nam tako ljubem Trstu.

Joža Mahnič

KAJETAN KOVIČ, PREZGODNJI DAN

Kaj je pravzaprav s poezijo mladih? Saj ni prvokrat, da se oziramo po pravem, odrešilnem imenu, resnično nova pesniška moč je vendarle redko sejana. Pa naj tudi človek to razume, bolj čudno je, da je bila pesem mladih skoraj do zadnjega tako zelo po starem. Dostikrat je bilo videti, kakor da ne bi živeli v časih, ko ti že arhitektura s svojimi gladkimi ali moderno obdelanimi čeli kaže, da bi tudi v poeziji ne pričakovali več recimo kakšnih gregorčičevskih razčlenjenih kitic, ki že svoj čas niso bile prav sodobne. Preveč je bilo take stare in starinske tehnike in obravnave. Res je, da je nekatere prizgodaj zajela vojska, preden so mogli dobro spoznati novejši poti, ki smo jih imeli že za seboj. Druge je šola zadržala, ker jim s svojim historicizmom ni mogla pravi čas približati moderne poezije, pa tudi sicer so bila tista prva leta vse prej ko primerna za kakšna nova iskanja. Ko se je lahko sprostito bolj osebnostno izpovedovanje, to večkrat ni poznalo mere, kadar pa je razodevalo razpoloženje, ki je bilo hkrati odsev časa, mu skoraj ni znalo najti prav današnje oblike, ki bi mu pomogla do večje veljave. Ponekod se potreba po novem izrazu, ki pa rase organsko iz našega razvoja, že kaže, in to je videti tudi v Kovičevi zbirki¹.

Knjižica je že po opremi in tisku izbrana, nekam drzna novost. Naslov dobro zajema vsebino te poezije: prizgodaj osute sanje, ko si ne moreš kaj, da ne bi gledal s skepsa in melanholično resignacijo na življenje, pa čeprav se ti hoče, da bi bil še otrok, ki ga vse še čaka. Ta otrok je zdaj že v pravljici daljavi, kakor je bil pri Rilkeju, na katerega se kdaj ob teh verzih spomniš. Saj so jim tudi malo v rodu. Človek je običal v zaprašeni vsakdanjosti, v svetu, ki je nekje zastal in v katerega se vleče tudi kaj tako starega, odmrlega, kakor so plinske svetilke v stari kavarni. Zdi se, da se je ponovilo razpoloženje, ki smo ga svoje čase srečali pri Klopčiču ali Vodušku: Ni bilo pa tam te vdanosti, pa naj je tudi skepsa po vrsti podirala iluzijo za iluzijo. Če se danes pri Koviču in vrstnikih drugače glasi odgovor na stiske naših časov, je treba nekaj pripisati drugačni osebni moči, nemalo pa okoliščin, da je tem mladim ljudem spodmahnilo pričakovanja, ko bi se še morali pojiti z vero v življenje. Ostali so s potrebo po sanjah, ali s pristrizhenimi perutmi. Lahko gledaš svet okoli sebe, ga registriraš, veš za njegovo pisanost, pa tudi za relativnost njegovega videza. In ker ni vere ne zagona, tudi ni velikih stvari. Nepolepšana stvarnost ne pretresa, saj je vse nekam enako vredno, življenje in smrt. Tako čakaš, da splahnijo še tiste sanje, ki se te držijo, da bo bivanje še bolj brez vrednosti in nepotrebno, kakor je življenje starcev. Takih malo spodbudnih skušenj in spoznanj jim ne moreš zavidati. Preveč jih je potlačilo, ne vem pa, koliko zaleže pripomba, da bi rajši, ko bi bilo to več nepomirjene mladosti.

In ker ni veliko razgibanosti, ta pesniški svet tudi ni posebno pisan. Je odsev današnjega časa in moraš priznati, da je vrsta podob in razpoloženj ob njih priča pravega daru. Tako streznjeno razmerje do življenja se pozna tudi v verzu, ki je vrgel s sebe togo vezanost in teče bolj zrahljano, večkrat hote bolj vsakdanje. In podobno se je zgodilo tudi z besedo. Res pa je, da bi bila včasih lahko bolj živa, da je kdaj v izrazu precej na pol dognanega, neprijetljivega, kakor ravno v pesmi Besede. Večja strast bi utegnila še drugače krepko zadetih stvarnost, spraviti iz nje na dan več novega, pa se tudi izogniti nevarnosti, ki tiči v nagnjenju k statični refleksiji. Vzemimo take, danes že ne več tako nove alegorične podobe stvari, kakor so Zeleni jambor, Vrba žalučka ali Telefonski drog. Bolj iznajdljiva domislica na koncu in bolj

¹ Kajetan Kovič, *Prizgodnji dan*. Primorska založba Lipa, Koper. Opremil Jože Brumen. Natisnila Triglavska tiskarna v Ljubljani 1956.